

FENOMENUL NICOLAE ANESTIADI

Academician **Gheorghe GHIDIRIM**
Catedra de Chirurgie nr. 1 „Nicolae Anestiadi”
USMF „Nicolae Testemițanu”

E o mare onoare, dar și mai înaltă este responsabilitatea de a te pronunța asupra vieții și mai ales asupra operei acestui gigant al gândirii medicale autohtone care poartă numele de Nicolae Anestiadi. Dar *noblesse oblige* și, deci, *ab ovo!*

Acum 100 ani, cu voia lui Dumnezeu, în familia lui Cristofor și Ana Anestiadi din comuna Sărătenii Vechi, județul Orhei, s-a născut primul din cei nouă copii ai săi – Nicolae, viața căruia, prin tot ce urma să realizeze, subscris celebrelor cuvinte ale cronicarului „nasc și în Moldova oameni”...

Deși la liceu a obținut la toate obiectele note de „excelent”, fapt confirmat prin atestatul de absolvire a Liceului de băieți din Orhei cu mențiunea *Magna cum laude*, totuși preferința lui a fost dintotdeauna matematica. Se vede că pasiunea față de „regina științelor” o moștenise de la mama, care i-a transmis-o cu toată dăruirea de sine împreună cu marea dragoste ce a nutrit-o pentru el până la tragicul său sfârșit. Această femeie – Ana, născută Croitoru, avea un bogat intelect și si-a păstrat cugetul lucid până la bătrânețe, stârnind mirarea dar, mai ales, admirația elevilor din perioada postbelică pe care îi ajuta să se descurce în cele mai dificile situații din complicatul program de matematică.

În pofida pasiunii sale, după absolvirea liceului în 1937, Nicolae Anestiadi își orientează pașii spre Facultatea de Medicină din Iași. Astăzi se poate afirma fără echivoc că în consecință, școala matematică românească (apropo, una dintre cele mai prestigioase în lume) a pierdut mult, în schimb medicina a avut de câștigat enorm. Căci chiar din primii pași la Facultatea de Medicină s-a văzut că alegerea pe care o făcuse nu era incidentală – se manifestase ca unul dintre cei mai buni studenți. În această perioadă a cunoscut celebra școală chirurgicală ieșeană, reprezentată de iluștrii chirurși: E. Juvara, A. Jianu, N. Hortolomei, V. Buțureanu, I. Tănăsescu ș.a.

Afurisitul pact Ribbentrop-Molotov și ocuparea Basarabiei în 1940 îl silește să se transfere cu studiile la Lvov, unde se preda în limbile ucraineană și poloneză, ceea ce nu l-a înspăimântat, ci dimpotrivă, având stoffă de poliglot ca și orișice român, s-a adaptat la noile condiții, studiind obiectele de bază după manualele clasice în franceză și germană.

După calvarul peregrinărilor prin spitalele de pe

Dr. hab., prof. univ. Nicolae ANESTIADI
25.08.1916 – 19.XI.1968

front, absolveste Facultatea de Medicină în limba rusă la Alma-Ata, în 1943. Imediat este iarăși încorporat în rândurile armatei unde își duce obolul până la demobilizare în 1947.

Revenind pe meleagurile natale, se antrenează cu toată dârzenia și ardoarea în procesul de restabilire a sistemului de ocrotire a sănătății populației, inclusiv a învățământului medical. Activează și învață sub egida renumiților savanți-chirurși din Rusia – Savelii Rubașov, Nicolai Cukin, V. Lopusanski ș. a. Pe parcursul activității sale, N. Anestiadi a știut să îmbine de minune vocația pedagogică cu activitatea profesională și de cercetare. Estimându-le la aceeași valoare, fenomenul s-a afirmat mai târziu ca o sintagmă a școlii create de Măria Sa.

În ciuda condițiilor extrem de grele în care activa, nicidecum favorabile procesului de creație, își încheie prima treaptă a elaborărilor sale științifice prin susținerea, în 1954, a tezei de doctor în medicină cu tema: „Cu privire la prelungirea duratei acțiunii anestezice a novocainei”. Un deceniu mai târziu, în 1965, se prezintă în fața consiliului științific cu teza de doctor habilitat intitulată „Rezecția în cazul proceselor purulente pulmonare nespecifice” – prima teză de doctor habilitat susținută la Institutul de Medicină din Chișinău, care a încununat munca sa plină de abnegație în domeniul chirurgiei toracale – domeniu pe care l-a îndrăgit și dezvoltat cu toată puterea talentului său creator.

Fecior de țăran, obișnuit de mic copil că totul se obține prin muncă, N. Anestiadi a promovat acest deziderat și printre discipolii săi. Le repeta cu insistență că în chirurgie nu există căi împărătești, el singur fiind un exemplu viu în acest sens, trecând succesiv toate treptele posibile: secundar clinic (1947–1949),

asistent (1956–1959), conferențiar (1959), șef de catedră (1960), profesor universitar (1966). Palmaresul său cuprinde și un șir de funcții responsabile: chirurg principal al Ministerului Sănătății (1955–1962), președinte al consiliului de experți al Ministerului Sănătății din Republica Moldova (1965–1967), președinte al Societății Republicane a Chirurgilor (mai bine de 12 ani la rând, membru al conducerii Societății Chirurgilor din URSS. Titlurile care i s-au acordat, de Medic Emerit al Moldovei (1957), Om Emerit în Știință (1966) ș. a. sunt dovezi ale muncii sale fără preget pe tărâmul profesional. Dar oare numai prin muncă a ajuns acest extraordinar om la *exegi monumentum*?

Era cunoscut faptul că până și în scurtele escapade în vacanță la poalele Carpaților – locul său iubit de meditație – îl puteai întâlni împovărat de cărți. Pe lângă inteligența ereditară, alimentată în permanență de stropii sudorilor trudite, dispunea de încă o calitate esențială – simțul noului – proprie numai notorietăților. Anume în virtutea acestei particularități era cuprins mereu de frământările căutării și descifrării imperceptibilului, găsindu-se cu un pas înaintea omologilor săi. Anume el, și nu altul, a introdus în știința medicală autohtonă metodele matematice moderne, studiul complex și profund al homeostaziei și patofiziologiei la bolnavii cu patologii chirurgicale. A pus baza specialităților de chirurgie toracală și cardiovasculară, anesteziologie și reanimatologie ș. a.

În scurta sa viață pământescă de doar 52 de ani și în decursul și mai scurtei perioade creative (1947–1968), acest titan al cugetului basarabean a valorificat idei care exprimau necesitățile și aspirațiile neamului. Or, calvarul prin care a trecut multpătimitul popor al Basarabiei Române (războiul, foametea organizată și dirijată, deportările în Siberia, colectivizarea forțată, impozitele neomenesteți ș. a.) a lăsat drept moștenire o sumedenie de boli, sateliți ai sărăciei, printre care pe prim plan se plasau cele ale plămânilor și inimii.

Anume diagnosticului și tratamentului afecțiunilor plămânilor și cordului dedică neobositul N. Anestiadi toată puterea cugetului său și nesecata-i energie. Rezultatele nu s-au lăsat mult așteptate – se consolidează și dezvoltă chirurgia toracică, prin concursul și al altor colegi de breaslă la Spitalul Republican se deschide o nouă secție – de chirurgie cardiovasculară, unde în 1962 inimosul șef de catedră efectuează prima în istoria medicinei basarabene operație pe cord. De azi înainte, își ziceau bieții lui pământeni, nu vom mai bate pragurile clinicilor străine.

Țin minte cum în timpul unui rar moment de relaxare iubitul dascăl exclamase ca și Mihai Viteazul în 1600: „Asta-i pohta ce-am pohtit-o!” Harul pedagogic, măiestria profesională, succesele în domeniul ști-

inței îl făcuseră celebru încă în timpul vieții. Era un clasic viu.

...Fenomenul Anestiadi ar fi incomplet, nedesăvârșit, dacă nu s-ar vorbi de școala Anestiadi. Fiindcă fenomenul înglobează opera lui întregă indisolubil încrispată în elevii săi de ieri, de astăzi, de mâine. Or, școala Anestiadi presupune nu numai cei 14 doctori și cinci doctori habilitați în medicină crescuți de el în timpul vieții: A. Spânu, G. Cosciug, S. Poliuhov, Gh. Ghidirim, N. Curlat, S. Mucuță, Gh. Musteață, V. Botoșanu, A. Jitaru, N. Burdilă, V. Iaz, A. Arseni, E. Citureanu, A. Axelrod, A. Bronștein, A. Efgrofova ș.a., ci și mii de tineri și tinere atașați de medicină, contaminați într-un fel sau altul de strălucitorul talent ce a fulgerat cu atâta generozitate și disponibilitate spre sufletele obidite ale semenilor săi.

El n-a pronunțat niciodată: *Noli tangere circulos meos*, ci viciversa. A lăsat porțile sufletului permanent deschise și astăzi ei, învățăceii de pe timpuri, au trecut în nemurire numele dascălului iubit. Nu doar operațiile filigrane sau prelegerile atotcuprinzătoare, și nici cărțile pline de înțelepciune ci ei, discipolii, au imortalizat opera regretatului savant, păstrându-i memoria și promovându-i ideile.

În viața cotidiană N. Anestiadi a fost un om „scund la vorbe și mare la fapte”, n-a iubit niciodată lingușirea, lașitatea, frazele pompoase dar goale. Nu s-a lăsat indus niciodată în intrigi și nu că era docil sau impasibil, deși era mai mult taciturn, decât vorbăreț. Știa totdeauna și avea curajul civic să-și exprime părerea pe marginea evenimentelor ce tulburau adesea viața și așa zburciuită a intelectualilor de pe atunci.

A. Usatiuc-Bulgăre, victimă a regimului totalitar și fost deținut politic, scria: „... Noi, absolvenții liceului de băieți „Vasile Lupu” din Orhei, printre care și N. Anestiadi, prin anii 1947–1950 ne adunam în repetate rânduri la Chișinău, iar dintre problemele cele mai discutate în cercul nostru era cea a cadrelor naționale, necesitatea de a promova în sfera social-habituală, în economie și politică băștinași din Basarabia și Bucovina, care în sumbrele timpuri de atunci erau marginalizați și ignorați ca personalități... Iar într-o noapte ne-am adunat toți în jurul monumentului lui Stefan cel Mare și, îngenunchind în fața Măriei Sale, i-am jurat, încredințându-l de fermitatea noastră întru susținerea spiritualității și dănuirea de neam a moldovenilor”.

Cum am mai spus, N. Anestiadi avea o inimă mare, un suflet deschis pentru toți. Și fiecare pacient, discipol, student, într-un cuvânt toți cei care beneficiu de bunăvoința Măriei Sale luau cu ei o părticică din inima lui și în cele din urmă ea, inima marelui medic, n-a rezistat.

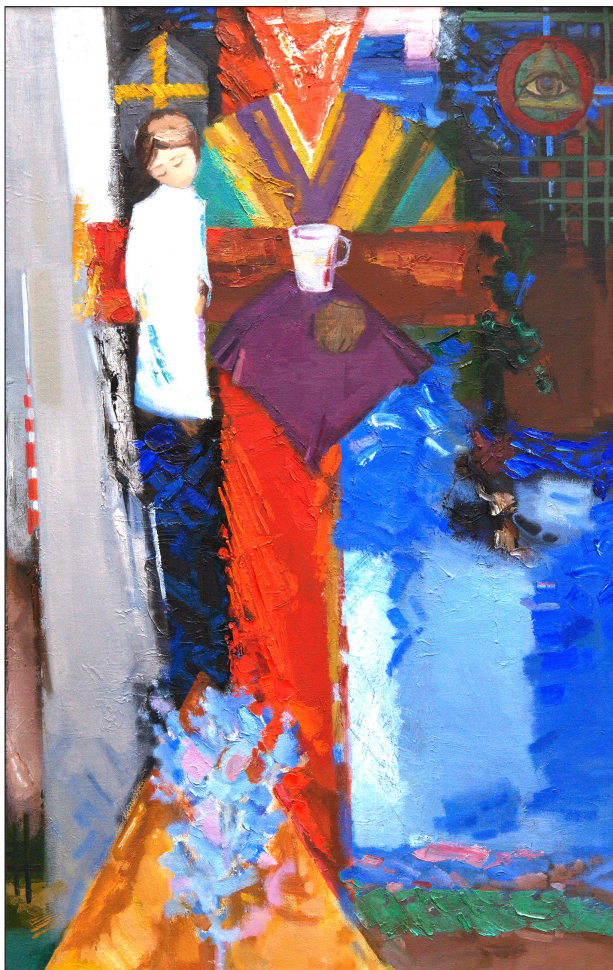
În ziua de 19 noiembrie 1968 executând două operații dintre cele mai complicate, revenise, după o prelegere în fața studenților, în sala de operații și câteva ore în șir a meditat asupra celor traduse în viață și asupra celor ce le întrevădea. A fost ca și un adio de la locul lui iubit de activitate. Spre dimineață, inima lui a încetat să bată. Unul dintre discipolii săi păstrează însemnările dascălului său făcute pe paginile naivei teze de doctor a tânărului doar cu câteva ore înainte de tragicul final – Romanii spuneau: *Caesarem decet stantem mori* (Cezarului i se cuvine să moară în picioare)...

N. Anestiadi a fost și rămâne un patriot al neamului nostru în sensul frumos al acestui cuvânt, care exclude xenofobia. Printre discipolii săi întâlnim și ruși, și evrei, și ucraineni. Poliglot veritabil, posedând la perfecție franceza, germana, rusa, italiana, a știut să-și iubească ca nimeni altul graiul și glia strămoșească, fără însă să ignore celelalte culturi. Образul său n-a fost pătat cu nimic ce-ar fi în contradicție cu idealurile umane sau cu drepturile omului. Împreună cu un alt

martir al neamului, Nicolae Testemițanu, a devenit un simbol al plaiurilor noastre, anticipând Mișcarea de Renaștere Națională.

Inestimabile sunt meritele profesorului N. Anestiadi, dar prețuirea posterității este pe măsură. Astăzi, Catedra de chirurgie pe care a condus-o îi poartă numele, precum și Asociația Chirurgilor în fruntea căreia s-a aflat mulți ani. La baza clinică a catedrei în Institutul Medicină de Urgență este instalat basorelieful său cu inscripția: Sic transit gloria mundi! expresia discipolilor săi, lista cărora este alăturată. Iar pe Aleea Înaintașilor și Medicilor Iluștri ai Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” se află monumentul patriarhului chirurgiei autohtone – Nicolae Anestiadi.

Fatidica zi de 19 noiembrie a devenit o zi de doliu pentru toată școala Anestiadi, zi în care exponenții ei se prezintă la mormântul Dascălului său și comemo-rează proeminenta Notorietate a Neamului, meditănd asupra destinului acestei așchii de pământ numită Basarabia.

Mihai Jomir. *Copil basarabean*, u.p., 1995